

N:o 66.

Ank. till Riksd. kansli den 16 maj 1907, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rikets vapen, dels ock tre med föranledande af propositionen väckta motioner.

I en den 12 sistlidne januari dagtecknad proposition, n:o 17, hvilken af båda kamrarna till lagutskottet hänvisats, har Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bilagdt statsrådsprotokoll öfver civilärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att antaga här nedan införda förslag till lag om rikets vapen.

I sammanhang med nämnda proposition har lagutskottet till behandling förehaft tre särskilda till utskottet öfverlämnade motioner, hvilka i anledning af propositionen afgifvits, de två inom Första Kammaren, under n:o 20 af herr *J. F. Nyström* och under n:o 38 af herr *Bergendahl*, samt en inom Andra Kammaren under n:o 176 af herr *J. Nydal*.

Herr Nyströms motion är af följande lydelse:

»Genom nådig proposition har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga ett förslag till 'Lag om rikets vapen'. I § 2 mom. 5 af nämnda lag heter det: 'Skölden tackes af en kunglig krona, och under densamma hänga de kungliga riddarordnarnas insignier'.

Bland dessa riddarordnar finnes ett kuriosum, som saknar motsvarighet i något annat land, nämligen Karl XIII:s orden. Den instiftades 1811 för att, såsom det heter i stadgan för densamma, tjäna till belö-

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 7 Saml. 61 Häft. (N:o 66.)

ning och utmärkelsetecken för de förnämsta ämbetsmännen inom ett enskildt 'aktningsvärdt svenskt samfund'. Att inrätta en rikets orden för ett sådant enskildt samfund uppfattades säkerligen, redan då det skedde, som en löjlighet, men att denna orden ännu existerar, att den förlänar sina innehafvare rang af tromän, d. v. s. likställer dem med landshöfdingar och generalmajorer, är enligt nutida uppfattning en absurditet. Att man inom Riksdagen icke för längesedan föreslagit denna ordens afskaffande torde bero därpå, att våra lagar icke tala om riddarordnarna på annat sätt, än att R. F. § 39 förbjuder prins, som under Konungens frånvaro förer riksstyrelsen, att 'riddarvärdighet utdela'. Det har sålunda saknats tillfälle att genom förslag om en lagändring få denna egendomliga kvarlefva af Karl XIII:s regeringsverksamhet afskaffad.

Då nu en kunglig proposition föreslår Riksdagen att besluta, att insignierna af detta utmärkelsetecken inom ett enskildt — låt vara mycket 'aktningsvärdt' — samfund skola hänga under skölden i det stora svenska riksvapnet, synes det mig vara Riksdagens plikt att däremot inlägga en bestämd gensaga.

Det kan emellertid sättas i fråga, om öfver hufvud taget några ordensinsignier böra hafva plats i riksvapnet. Detta vapen är liksom flaggan en symbol för fosterlandet: hvarken vapen eller flagga få användas af någon, som icke är svensk. Däremot äro ordnarna, så att säga, internationella utmärkelser: de bortgifvas äfven åt utlänningar och kunna bäras t. o. m. af landets uppenbara fiender. Man kan då med skäl fråga: hvad hafva sådana prydnader att göra i rikets vapen? Möjligen är det af denna hänsyn, som ett och annat land, t. ex. Nederländerna, underlåtit att upptaga några ordensinsignier i sina riksvapen.

Af de länder åter, som detta gjort, är det intet, som i vapnet upptagit en så fullständig profkarta på sina ordensinsignier, som Sverige enligt det nu framlagda förslaget skulle göra. De allra flesta andra länder hafva nöjt sig med att insätta sin förnämsta orden i vapnet; såsom exempel härpå må anföras Danmark, England, Ryssland, Sachsen och Österrike.

Ehuru jag af skäl, som redan äro antydda, helst skulle se, att alla dessa ordensinsignier uteslötes ur vårt riksvapen, vill jag dock, då till äfventyrs en sådan åtgärd skulle på något håll kunna anses vara allt för 'radikal', inskränka mig till att föreslå, att vi måtte nöja oss med att i det stora riksvapnet endast upptaga serafimerordens insignier. Därigenom skulle vapnet också få ett vackrare utseende än enligt det kungliga förslaget.

Jag får alltså vördsamligen föreslå, att § 2 mom. 5 af Kungl. Maj:ts förslag till 'Lag om rikets vapen' måtte erhålla följande lydelse:

Skölden täckes af en kunglig krona, och under densamma hänga kungl. serafimerordens insignier.»

I anslutning till det af herr Nyström sålunda framställda yrkandet har herr Nydal i sin motion hemställt, att det föreslagna uteslutandet ur rikets vapen af ordensinsignier måtte utsträckas till att omfatta jämväl serafimerordens insignier.

Herr Bergendahl anför i sin ofvanberörda motion följande:

»Genom Kungl. Maj:ts proposition n:o 17 har förslag till lag om rikets vapen blifvit underställt Riksdagens pröfning. Detta förslag innehåller bestämmelser rörande riksvapnets sammansättning och utseende. Det torde kunna ifrågasättas, huruvida icke lagen jämväl bort innehålla stadganden, afsedda att förhindra användande af förvanskade framställningar af riksvapnet i reklamens tjänst. Det är icke sällan man i annonser, priskuranter och andra slag af reklamer, som bringas under allmänhetens ögon genom tidningar eller på annat sätt, finner riksvapnet framställt i sådan form och i sådant sammanhang, att framställningen måste verka i högsta grad sårande för nationalkänslan. Med bibehållande af väsentliga delar af riksvapnet, utbytas andra delar däraf mot bilder, som äro afsedda att fästa uppmärksamheten på en viss affärsverksamhet eller på en vara, som hålles till salu.

Jag tillåter mig här återgifva en sådan förvanskad bild af riksvapnet.

I denna bild är den fyrdelade skölden utbytt mot gafveln af ett ölfat, hvilken gafvel krönes af etiketterade ölfaskor, så sammanställda, att de synas bilda en krona. Med stora bokstäfver är å ölfatsbottnen påstämpladt ordet »Lageröl», och nederst å tvärbandet läsas orden »Münchens Bryggeri Aktiebolag».

Nedanför den sålunda framställda bilden finnes antecknad: »registrerad», hvilket synes angifva, att svensk myndighet fått såsom varumärke inregistrera en så pietetslöst framställd bild af riksvapnet.

Det kan gärna icke undgå att väcka en liflig harm, att symbolen för vår nationella makt och självständighet skall ostraffadt kunna på ett så brutalt sätt karrikeras för att till enskildt bruk användas.

Genom den af Konung och Riksdag sistlidet år antagna lag angående rikets flagga har stadgats bötesansvar för den, som brukar flagga, därå obehörigen anbragts märke, emblem eller bokstäfver.

Riksvapnet kommer visserligen icke till användande på samma sätt som flaggan, hvarför förutnämnda bestämmelse i flagglagen icke i oförändradt skick kan gifvas plats i lagen om rikets vapen, men det krafvet måste vara berättigadt, att en för folket dyrbar rikssymbol skyddas mot en afskyvärd travestering för spekulationsändamål eller i annat syfte.

På grund häraf tillåter jag mig hemställa, att Riksdagen måtte för sin del antaga följande, under särskilda §§ upptagna tilläggbestämmelser i lagen om rikets vapen.

§ 5.

Ej må någon såsom varumärke, vignett till annons eller eljest i reklamsyfte använda rikets vapen med däri anbragta särskilda märken, bokstäfver eller andra tecken eller för sådant ändamål använda en genom utbyte af vissa delar af vapnet mot främmande märken eller tecken framställd, förändrad bild däraf.

Den, som häremot bryter, böte från och med tio till och med ett-hundra kronor.

§ 6.

Böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas efter allmän lag».

Vid 1900 års riksdag väcktes inom Andra Kammaren en motion angående rikssymbolernas grundlagsfästande. I motionen yttrades, bland annat, att rikets vapen och flagga voro de synliga, af alla kända och erkända tecknen för vår nationella makt och själfständighet. De hade, dessa tecken, under tidernas lopp blifvit det svenska folket dyrbara, och en väsentlig ändring i desamma skulle, om en sådan mot förmodan företoges, utan tvifvel mötas med ogillande af nationen. Likväl vore rikssymbolerna då ännu lämnade utan skydd af lagen. Med anledning af nämnda motion afgaf konstitutionsutskottet den 20 april 1900 utlåtande, däri utskottet, på de i motionen anförda grunder förmålde sig dela motionärernas uppfattning och fann, att den föreslagna bestämmelsen borde intagas i regeringsformens 79 §.

Sedan Konung och Riksdag bifallit förslaget, stadgas numera i sagda paragrafs första moment, att ingen förändring af Rikets vapen eller flagga må göras utan Riksdagens samtycke.

I skrifvelse den 14 november 1905 har riksheraldikern gjort framställning om utredning rörande det svenska riksvapnets utseende.

Riksheraldikern erinrar härvid om, att hvarje laglig beskrifning på det svenska riksvapnets utseende saknas, och att meningarna härom äro i flera detaljer delade. Vid dess afbildning hade man nämligen endast att stödja sig på sinsemellan delvis ganska olika förebilder, såsom sigill, af konungarna vid olika tillfällen godkända vapenritningar och dylikt. Unionsvapnet hade visserligen fastställts den 20 juni 1844, och en ritning funnes bifogad statsrådsprotokollet därom, men denna ritning vore rätt ofullkomligt utförd och åtföljdes icke af någon beskrifning. I de flesta andra europeiska länder vore riksvapnen lagstadgade. Då det, fortsatte riksheraldikern, hvarken vore principiellt riktigt eller i praktiskt afseende tillfredsställande, att å ena sidan grundlagen bestämde, att riksvapnet ej finge ändras utan Riksdagens samtycke, men att å den andra dettas utseende ingenstädes funnes lagligen fastställt, hemställde riksheraldikern, att åt en kommitté måtte uppdragas att utreda frågan om riksvapnets utseende samt till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, som däraf kunde förmedlas.

I anledning af omförmålda framställning uppdrog Kungl. Maj:t den 2 december 1905 åt riksheraldikern att i samråd med riksantikvarien och riksarkivarien samt med det biträde till förslagets konstnärliga utförande, som riksheraldikern kunde finna påkalladt, uppgöra och inom viss tid till Kungl. Maj:t inkomma med förslag, med tillhörande ritning och beskrifning, till rikets vapen.

Till fullgörande af nyssnämnda uppdrag har riksheraldikern inkommit med förslag till rikets vapen. Därvid lämnar riksheraldikern först en kortfattad redogörelse öfver bestämmelserna om riksvapnen i Europas öfriga länder, hvilken redogörelse finnes intagen i propositionen.

Vidare finnes i propositionen återgifven en af riksheraldikern upprättad historik angående svenska riksvapnet, till hvilken historik utskottet tillåter sig hänvisa.

Vid anmälan af föreliggande lagförslag i statsrådet den 12 sistlidne januari anförde chefen för civildepartementet följande:

»Med hänsyn till föreskriften i 79 § regeringsformen synes det vara af vikt, att riksvapnets utseende varder i en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag bestämdt. Ett lagfästade af riksvapnets utseende måste vara befogadt, på det att heraldiskt mindre tillfredsställande eller rent af oriktiga riksvapen icke måtte komma till officiell användning. En utsmyckning af riksvapnet enligt enskilda konstnärers smak kan icke vara lämplig. Riksheraldikerns förslag utvisar riksvapen af det utseende, hvar till vapnet historiskt utvecklat sig, med iakttagande att allenast fullgoda och heraldiskt riktiga förebilder lagts till grund.

Det afviker från det för närvarande brukliga endast därutinnan, att örnen i Ponte-Corvoska vapnet afbildas i guld i stället för i svart — detta för att återgå till det ursprungliga förhållandet och undvika ett fel mot en af vapenlärans grundregler, som bjuder, att färg ej må läggas på färg.

Enligt min mening bör också riksvapnets utseende fastställas i enlighet härmed och sådant det från äldre tider historiskt utvecklat sig. Skulle ett fullständigt nytt förslag till Sveriges rikes vapen nu uppgöras, kunde det visserligen med fog ifrågasättas, huruvida icke vapnet borde erhålla ett, särskildt med afseende å emblemen omkring vapnet, annat utseende än det af riksheraldikern nu framlagda, men enligt min mening betinga historiska hänsyn och andra traditionella förhållanden, att riksvapnets utseende icke bör undergå någon afsevärd förändring.

Såsom af riksheraldikerns skrifvelse framgår, föreligger förslag till två riksvapen, stora vapnet och lilla vapnet.

Det mindre riksvapnet har afbildats i två typer, dels med s. k. fransk sköld — den mest brukliga af alla sköldformer —, dels ock med rund sköld, hvilken allt sedan Adolf Fredriks och i synnerhet Gustaf III:s tid ofta användts å mynt, sigiller m. m. Denna senare form af riksvapnet brukas fortfarande å riddarbrief, legationernas sigill m. m. och är af god dekorativ verkan.

Beskrifning å såväl stora som lilla vapnet synes böra inflyta i lagen. Att angifva sköldens form är emellertid i heraldiken ej brukligt.

Stora riksvapnet torde, såsom hittills, böra få användas såväl utan mantel men med sköldhållare som utan såväl mantel som sköldhållare.

För att riksvapnets utseende må blifva tillräckligt spriddt, anser jag lämpligt, att vapnet i färgtryck bifogas blifvande lag i ämnet, samt att likare öfver riksvapnet finnas tillgängliga å de ställen, Konungen bestämmer.

Att i lagen upptaga föreskrifter om riksvapnets användande eller när stora eller lilla vapnet bör brukas, synes mig ej böra ifrågakomma. Härigenom skulle lagen komma att belastas med en del detaljbestämmelser, som näppeligen alltid kunde hållas fullständiga eller uttömmande. För olika slag af kungl. expeditioner, vid hvilka riksvapnet synes böra fästas, kommer väl framgent att användas än det stora och än det lilla riksvapnet. Samma synes ock vara förhållandet i en del speciella fall vid riksvapens användande å en statsbyggnad o. s. v. Jämväl åtskilliga etikettsförhållanden och synpunkter, som äro att hänföra till Konungen och konungahuset, kunna komma i beaktande vid frågan om bruket af riksvapnet. Alla dessa förhållanden medföra, att ett upptagande i lagen af bestämmelser angående riksvapnets användande måste anses mindre lämpligt. I utländska lagar äro ej heller dylika stadganden gifna.

För öfrigt ber jag få erinra om föreskriften i nådiga skrifvelsen den 14 augusti 1885, att intet vapen må anbringas å offentliga byggnader, minnesvärdar, fanor, standar eller mynt utan efter riksheraldikerns hörande — en föreskrift, som gifvetvis fortfarande kommer att äga tillämpning.

Det är, synes mig, med riksvapnet icke samma förhållande som med rikets flagga. Riksvapnet är afsedt att användas för statsändamål samt under förhållanden, som mera speciellt röra Konungen och hans hus, men icke att, såsom flaggan, brukas af enskilda såsom en allmängiltig nations-symbol.

Af dessa skäl synes mig lagen allenast böra innehålla bestämmelser angående riksvapnets utseende; och har jag på dessa grunder uppgjort förslag till lag om rikets vapen. Med afseende å lagtexten tillåter jag mig anmärka, att ett affattande i lagform af heraldiska bestämmelser alltid måste blifva ofullkomligt och ur formell synpunkt mindre tillfredsställande.»

Med hänsyn till innehållet i 79 § regeringsformen och i öfrigt på de af föredragande departementschefen anförda grunder finner utskottet ett lagfästade af riksvapnets utseende vara påkalladt. Mot det genom förevarande proposition i sådant hänseende framlagda förslag har utskottet i hufvudsak icke funnit anledning till erinran. Emellertid har vid granskning af förslaget detaljer en del anmärkningar synts utskottet med fog kunna göras mot detsamma och ändringar i förslaget med föranledande häraf ifrågasättas.

I 1 § har utskottet föreslagit endast en redaktionell ändring.

Utgående från den uppfattning, att rikets vapen bör utgöra en symbol af landets nationella makt och själfständighet, har utskottet ansett, att däruti icke böra ingå andra beståndsdelar än själfva vapenskölden och väsentliga prydnader. Till dessa senare torde, enligt hvad utskottet genom riksheraldikern erfarit, då det gäller ett riksvapen, vara att hänföra allenast krona och sköldhållare. Prydnader af mindre väsentlig eller oväsentlig art äfvensom sådana, som kunna betecknas såsom rent personliga, anser utskottet icke böra upptagas i det lagfästade riksvapnet. I enlighet med denna sin åskådning vill utskottet i anslutning till herrar Nyströms och Nydals ofvan berörda motioner förorda, att hvad i lagförslaget stadgats därom, att de kungliga riddarordnarnas insignier skulle anbringas vid det stora riksvapnet och serafimerordens insignier omgifva det lilla riksvapnet, måtte ur lagen utgå. Af enahanda skäl har utskottet ansett den rörande det stora riksvapnet införda bestämmelsen, att »hela vapnet omgifves af en hermelinfodrad purpurmantel under kunglig krona», icke böra i lagen förekomma.

Härförutom har utskottet funnit den ytterligare ändring i 2 § af förslaget lämpligen böra vidtagas, att uti bestämmelsen rörande hjärtsköldens örn orden »med en åska af guld i klorna» uteslutas redan på den grund att ifrågavarande »åska», sådan den å skölden framställles, icke kan, åtminstone för en inom heraldiken oskolad betraktare, uppfattas. Enär den i det Ponte-Corvoska vapnet ingående örnen, enligt hvad utskottet inhämtat, alltid framställles med en heraldisk åska i klorna, synes det för öfrigt icke vara nödigt att därom i lagen införa någon bestämmelse, så mycket mindre som ju beskrifning å örnen utseende i öfrigt icke lämnas.

Utskottet, som funnit sig böra föreslå ofvan omförmälda ändringar i det föreliggande lagförslaget, har dock därvid icke förbisett, att rikets vapen, då det användes under förhållanden, som mera speciellt röra monarken och hans familj, lämpligen må enligt gängse bruk jämväl i andra länder kunna utsmyckas med emblemer utöfver dem, som föreslagits till anbringande vid riksvapnet, användt uteslutande för statsändamål; och har ut-

skottet fördenskull i en särskild § infört bestämmelser härom. Denna § har utskottet ansett böra i lagen inkomma såsom § 4, hvarför nuvarande 4 §:ns ordningsnummer höjts till 5. I sammanhang härmed har utskottet ansett sig böra i fråga om riksvapens användande i dekorativt syfte med eller utan emblemer erinra, att lagen icke innehåller något förbud i sådant syfte.

Hvad slutligen angår herr Bergendahls motion, har utskottet väl funnit det däri af motionären påpekade förhållande, att mer eller mindre förvanskade framställningar af riksvapnet användas i reklamsyfte, kunna vara för nationalkänslan stötande och åtgärder till förekommande af ett dylikt missbruk af rikets vapen fördenskull kunna ifrågasättas. Att i en lag sådan som den nu föreslagna införa bestämmelser i sådant syfte har utskottet emellertid ej funnit lämpligt.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer utskottet:

1:o) att Riksdagen ville, under förklarande att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke kunnat i oförändradt skick godkännas, i anledning af propositionen samt herrar *Nyströms* och *Nydals* förevarande motioner, för sin del antaga följande förslag till

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

L a g

om rikets vapen.

1 §.

Riksvapen finnas två, stora vapnet och lilla vapnet.

1 §.

Rikets vapen äro två, stora vapnet och lilla vapnet.

2 §.

Stora riksvapnet består af en genom ett utböjdt guldkors fyrdelad sköld med hjärtsköld.

Den stora sköldens fyra fält äro blå, första och fjärde fältet med tre

2 §.

Stora riksvapnet består af en genom ett utböjdt guldkors fyrdelad sköld med hjärtsköld.

Den stora sköldens fyra fält äro blå, första och fjärde fältet med tre

Kungl. Maj:ts förslag:

kronor af guld, två ställda öfver den tredje, samt andra och tredje fälten med tre ginbalksvis gående strömmar af silfver, belagda med ett krönt gyllene lejon med röd utsträckt tunga.

Hjärtskölden är klufven i två fält. Första fältet är bandvis tredeladt i blått, silfver och rödt med en där-öfver ställd vase af guld. Andra fältet är blått med en i silfvervatten stående bro i tre spann med två krenelerade torn af silfver. Öfver bron sitter en gyllene örn *med en åska af guld i klorna*, och i fältets öfversta del synes karlavagnens stjärnbild *jämväl* af guld.

Sköldhållare äro två tillbakaseende lejon af guld med klufna svansar och röda utsträckta tungor. Lejonerna krönas med kunglig krona.

Skölden täckes af en kunglig krona, och under densamma hänga de kungliga riddarordnarnas insignier.

Hela vapnet omgifves af en hermelinfodrad purpurmantel under kunglig krona.

Stora riksvapnet må brukas såväl utan mantel men med sköldhållare som utan både mantel och sköldhållare.

3 §.

Lilla riksvapnet utgöres af en blå sköld med tre kronor af guld, ställda två öfver den tredje. Skölden är täckt af en kunglig krona och omgifven af serafimerordens insignier.

Utskottets förslag:

kronor af guld, två ställda öfver den tredje, samt andra och tredje fälten med tre ginbalksvis gående strömmar af silfver, belagda med ett krönt gyllene lejon med röd utsträckt tunga.

Hjärtskölden är klufven i två fält. Första fältet är bandvis tredeladt i blått, silfver och rödt med en där-öfver ställd vase af guld. Andra fältet är blått med en i silfvervatten stående bro i tre spann med två krenelerade torn af silfver. Öfver bron sitter en gyllene örn, och i fältets öfversta del synes karlavagnens stjärnbild af guld.

Sköldhållare äro två tillbakaseende lejon af guld med klufna svansar och röda utsträckta tungor. Lejonerna krönas med kunglig krona.

Skölden täckes af en kunglig krona.

Stora riksvapnet må brukas såväl med som utan sköldhållare.

3 §.

Lilla riksvapnet utgöres af en blå sköld med tre kronor af guld, ställda två öfver den tredje. Skölden är täckt af en kunglig krona.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

4 §.

Utan hinder af hvad ofvan är stadgadt må Hans Maj:t Konungen och med Hans tillstånd medlem af konungahuset bruka riksvapen, omgifvet af emblem, på sätt Hans Maj:t Konungen bestämmer.

4 §.

Likare å riksvapnet skall tillhandahållas å de ställen, Konungen bestämmer.

5 §.

Likare å riksvapnet skall tillhandahållas å de ställen, Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1907.

samt 2:o) att Riksdagen i anledning af herr Bergendahls förevarande motion ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, det tacktes Kungl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida och i hvad mån åtgärder böra vidtagas i syfte att förhindra användandet af förvanskade framställningar af rikets vapen.

Stockholm den 16 maj 1907.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

Herr *Widén* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
